

Nr 827

Av herr **Björkman m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition nr 143, med förslag till ändringar i regeringsformen m. m.*

I av särskild utredningsman avgivet betänkande om svenskt medborgarskap som villkor för erhållande av statstjänst har föreslagits, att kravet i regeringsformen § 28 om svenskt medborgarskap som villkor för erhållande av statstjänst skall begränsas till vissa höga befattningshavare. Därjämte har föreslagits, att i särskild lag skall anges de villkor i medborgarskapshänseende, som i övrigt skall gälla för erhållande av statstjänst. Vid remissbehandlingen framfördes bl. a. den kritiken mot utredningen, att det icke var möjligt att taga ställning till utformningen av en grundlagsändring innan utredningen framlagt förslag till den särskilda lag vartill skulle hänvisas i regeringsformen § 28. I den föreliggande propositionen förklarar departementschefen, att även han anser det vanskligt att taga definitiv ställning till den tillämnade reformen utan att närmare utredning verkställts beträffande utformningen av den särskilda lag, som skall komplettera grundlagens bestämmelser. En överblick över hela fältet av de problem, som på förevarande område gör sig gällande, är enligt departementschefen nödvändig, innan mera genomgripande ändringar i grundlagens bestämmelser vidtages. Denna överblick kan, heter det i propositionen, vinnas endast om grundlagsbestämmelserna och föreskrifterna i den särskilda lagen överväges i ett sammanhang. I propositionen förordas i enlighet härmed, att den föreslagna grundlagsändringen i avvaktan på slutförande av utredningsarbetet tills vidare icke skall genomföras.

I propositionen föreslås emellertid vissa ändringar av regeringsformen § 28. De innebär i huvudsak dels att undantagsbestämmelsen från kravet på svenskt medborgarskap för läkarbefattningar skall utvidgas till att omfatta befattningar som kräver medicinsk utbildning, varigenom bl. a. även tandläkare, veterinärer och sjuksköterskor kommer att inbegripas, dels att undantag från medborgarskapskravet skall göras även för befattningar som kräver teknisk utbildning, dels slutligen att kravet på att utlänning för att kunna erhålla svensk statstjänst skall vara "av utmärkt förtjänst" skall slopas.

Vi delar utredningens och departementschefens uppfattning att det i åtskilliga fall är gynnsamt för vårt land att för en offentlig befattning kunna förvärva en utlänning och att önskvärdheten av ett intensifierat mellanfolkligt samarbete, icke minst inom Norden, talar för en upp-

mjukning av nu gällande medborgarskapskrav för erhållande av stats-tjänst. Även från denna utgångspunkt har vi emellertid kommit till den uppfattningen, att mycket starka betänkligheter måste resas mot att nu taga ställning till de i propositionen föreslagna grundlagsändringarna.

De skäl som i propositionen anföres mot att nu genomföra utredningens förslag till grundlagsändring måste enligt vår uppfattning också anses tala mot de av departementschefen föreslagna ändringarna. Det är sålunda bl. a. av säkerhetsskäl otänkbart, att alla medicinska och tekniska befattningar skulle kunna stå öppna för utläningar. Departementschefen menar, att det skall ankomma på vederbörande statliga myndighet att vid tillsättandet av tjänster beakta sådana förhållanden. Det måste emellertid anses otillfredsställande, att vid sådant förhållande klarhet ej föreligger om vilka befattningar som är öppna endast för svenska medborgare respektive som svenskar och utläningar fritt kan konkurrera om. Denna gränsdragningsfråga måste som utredningen föreslagit lösas genom lagstiftning. Det går således ej att fastslå vilka medicinska och tekniska befattningar som skall stå öppna för utläningar utan att det pågående utredningsarbetet i detta avseende slutförts.

Som departementschefen påpekar föreligger ett samband mellan den nu aktuella frågan och författningsutredningens arbete. I det fortsatta utredningsarbetet skall enligt propositionen samråd äga rum mellan den särskilde utredningsmannen och författningsutredningen. Enligt vår uppfattning är det lämpligast att avvakta författningsutredningens förslag innan så för den svenska statsverksamheten grundläggande bestämmelser som regeringsformen § 28 blir föremål för ändring.

Om propositionens förslag genomföres skulle det bli lättare för en person med medicinsk eller teknisk utbildning att erhålla ordinarie statlig befattning än att bli svensk medborgare. Det kan emellertid icke vara rimligt att ha strängare krav för erhållande av svenskt medborgarskap än för erhållande av ordinarie statstjänst. Denna synpunkt, som dessutom har särskild betydelse med avseende på förslaget om avskaffande av kravet på utmärkt förtjänst, bör närmast föranleda att i utredningsarbetet undersökes huruvida icke en uppmjukning av medborgarskapskravet bör ske via de allmänna medborgarskapsbestämmelserna i stället för genom en ändring av regeringsformen § 28.

Vid remissbehandlingen har påpekats, att det kan vara rimligt att öppna vidgade möjligheter för tillträde till svensk statstjänst i större utsträckning för medborgare från övriga nordiska länder än för medborgare från utlandet i övrigt. Även denna synpunkt, som torde komma att övervägas vid det fortsatta utredningsarbetet, talar för att en grundlagsändring, som likställer nordiska medborgare och andra utländska medborgare, icke nu bör vidtagas.

Ett berättigat krav från de svenska stats- och kommunaltjänstemännens sida, vilket även framkommit vid remissbehandlingen, är att reciprocitet skall råda i fråga om möjligheterna för erhållande av offentlig tjänst. Detta spörsmål har hittills icke klarlagts i utredningsarbetet, och det är enligt vår mening angeläget att så sker innan ställning tages till en grundlagsändring.

Slutligen vill vi påpeka att, som framgår av utredningen, icke obetydliga möjligheter redan nu föreligger att låta utländska medborgare få tillträde till svenska statliga och kommunala tjänster. Med hänsyn härtill kan frågan icke anses vara av så brådskande natur att de här anförda betänkligheterna bör få vika.

De många oklara spörsmålen samt det pågående utredningsarbetet inom den särskilda utredningen samt inom författningsutredningen är enligt vår uppfattning avgörande skäl för att de föreslagna grundlagsändringarna icke nu bör genomföras.

Med hänvisning till det anförda hemställes,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 143 om ändrad lydelse av 28 § regeringsformen.

Stockholm den 3 maj 1960

Folke Björkman

Astrid Kristensson

Nils Agerberg

Sven Svensson
i Krokstorp

Bo Turesson